

УДК 784.4(78.02)
DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2\(13\).11](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2(13).11)

Юлія СЛІПЧЕНКО, асп.
ORCID ID: 0000-0002-7372-8313
e-mail: panislipchenko@gmail.com

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

АВТОРСЬКА ПІСНЯ ПЕРІОДУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ ТА ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Актуальність. Події Революції гідності та російсько-української війни на сході актуалізували творчість у сфері авторської пісні, яка відображає настрої та емоції українців. Ці пісні є джерелом для аналізу й розуміння соціально-політичних настроїв українського суспільства в цей період. Також вони важливі як культурне явище в історії України, яке демонструє почуття та думки громадян через мистецьке вираження. Це дослідження присвячене розкриттю впливу самодіяльної пісенної творчості на суспільство та політичний процес. У контексті загострення російсько-української війни в Україні не втрачає свого значення проблема збереження національної ідентичності. Розвідка творчості в галузі авторської пісні дозволить зробити висновки про роль мистецтва в розвитку громадянського суспільства й різноманітних форм боротьби за свободу та справедливість. **Мета дослідження:** проаналізувати творчість українських бардів періоду Революції гідності та війни на сході України, що передбачає вивчення та інтерпретацію текстів авторських пісень та їх музичного втілення стосовно їх активного впливу на перебіг зазначених подій. **Методи,** використані в розробці дослідження: системний, семіотичний, герменевтичний, компаративний, порівняльно-типологічний. **Результати.** Авторська пісня періоду Євромайдану та війни на сході України виявилася важливим чинником моральної мобілізації та єднання українського суспільства, підтримкою його фізичної та духовної стійкості. Зважаючи на це, автори й виконавці бардівської пісні цього напрямку зберігають авторитет у культурному й політичному просторі України, формуючи національну традицію та культурно-історичну пам'ять. У національно-політичному контексті діяльність бардів – платформа для просування національних і патріотичних наративів, які є підтримкою народних інтересів. **Висновки.** Переорієнтація у творчості бардів на актуальні соціально-політичні події в Україні не лише видозмінила сприйняття жанру для споживачів масової культури, але водночас і спричинила суттєвий вплив на трансформацію національної свідомості, яка породжує нове ставлення до ідеї націоналізму й національної самоідентифікації. Саме цьому сприяла творчість бардів, які створили нові способи взаємодії із розбурханим суспільством. Набуття політичної значущості авторської пісні в цьому випадку пов'язано з тим, що авторська позиція резонувала із загальнонаціональними настроями.

Ключові слова: українська авторська пісня, бардівська пісня, Революція гідності, російсько-українська війна, національна ідентичність, громадянська позиція.

Вступ

На сьогодні досі залишається поза увагою дослідників низка аспектів побутування української авторської пісні. Можна стверджувати, що українська бардівська культура була пов'язана із транслюванням громадянської позиції авторів. З-поміж іншого можна виокремити розуміння сучасних соціально-політичних аспектів у творчості українських бардів. Зауважимо, що саме барди часто стають "голосом опозиції" та активно просувають громадянську позицію стосовно політичних рішень і суспільних проблем. Крім того, в українських бардівських піснях автори відображають контекст історичної та культурної пам'яті, що сприяє чіткішому розумінню національної культури й національної ідентичності.

Огляд літератури. Вивчення творчої діяльності українських бардів із урахуванням соціально-політичного контексту на сьогодні ще не набуло належної уваги й обмежується деякими науковими студіями, які присвячено аналізу творчості окремих бардів. Відтак недослідженими залишаються такі аспекти: вплив соціально-політичних подій на творчість бардів, взаємозв'язок авторських текстів і подій, роль бардів у формуванні громадської думки тощо.

Проблеми потенціалу української пісні в процесах національної самоідентифікації досліджує Ірина Матійчин. Авторка відслідковує роль української (україномовної) пісні в період відновлення української державності, наголошуючи на тенденції зростання національної ідентифікації українського суспільства (Матійчин І., 2021, с. 36). Аналізуючи пісенні символи Революції гідності, Наталя Михайличенко визначає основні знакові твори, як-то: "Гей, пливе кача.." та пісні медійно популярних гуртів і виконавців. Поза увагою залишається низка бардівських пісень, які стали внутрішнім символом боротьби та реакцією на події, що розгортались на просторах Революції гідності (Михайличенко Н.,

2016, с. 238–245). У роботі "Мистецтво Майдану: дослідження з соціокультурної антропології" авторка Н. Мусієнко звертає увагу на аналіз музичної культури цього періоду, згадуючи постаті українських бардів, таких як Марія Бурмака, Віктор Морозов, а також на пісні про Майдан на вірші Юрія Винничука та Андрія Панчишина (йдеться про цикл пісень-хронік із назвою "Рефоллюція") (Мусієнко Н., 2014, с. 155–192). Однак дослідниця згадує вищезазначені постаті, не фокусуючись на ролі бардів у подіях Революції гідності.

Мета – визначити характер культурного впливу творчості українських бардів періоду Революції гідності та війни на сході України.

Методологія. Застосування системного, семіотичного, герменевтичного, компаративного й порівняльно-типологічного методів у дослідженні авторських пісень періоду Революції гідності та війни на сході України в соціально-політичному контексті надає глибокого й комплексного розуміння культурного явища. **Системний метод** дозволив розглядати авторські пісні як складову частину великої культурного порядку, виявляючи їхні зв'язки та вплив на суспільство й політичні процеси. **Семіотичний аналіз** спрямований на вивчення символів, знаків і мовних конструкцій у текстах пісень, що дозволило розкрити їхню сутність і змістове наповнення для подальшого класифікування за категоріями. **Герменевтичний метод** дає можливість відстежити базові стратегії інтерпретації пісенної творчості українських бардів. **Компаративний підхід** дозволяє порівнювати авторські пісні періоду Революції гідності з авторськими піснями періоду війни на сході України для з'ясування унікальності та загальних тенденцій. **За допомогою порівняльно-типологічного методу** можна класифікувати пісні за спільними ознаками та структурувати їх відповідно до суспільно-політичних ідей. Такий підхід дозволяє отримати глибоке й повне

розуміння авторських пісень у контексті Революції гідності та війни на сході України, відобразити їхні зв'язки з політичними та соціальними процесами, а також їхній вплив на суспільство.

Мистецтво має вагоме значення для України, адже однією з важливих складових національної культурної спадщини є народнописенна культура. Драматична історія української державності знайшла своє яскраве відображення в пісенній культурі. Український народ підтримував історичну пам'ять про свою державність у мистецтві та художній творчості. Це є особливістю національної ментальності українців, яка містить загострену емоційність, що вирізняє її поміж європейцями, з їхніми орієнтаціями на раціоналізм і прагматизм.

Чутливими до національної музичної спадщини були видатні громадські діячі України. На це вказують деякі українські дослідники, наголошуючи, що проблема національного лідерства часто пов'язана з мистецтвом. Яскравим прикладом може бути Іван Мазепа, який був композитором, як і багато хто з визначних митців України були політичними діячами (Мусієнко, 2014, с. 155–192).

Аналізуючи феномен авторської пісні України, неможливо обійти увагою такий фактор впливу, як революції та війни. Починаючи з листопада 2013-го р., суспільно-політичне та культурне життя України зазнало відчутних змін у питанні національної свідомості. Тож масова культура, зокрема й пісенне мистецтво, стають одним із інструментів нової хвилі національного відродження.

Для розуміння соціально-політичної семантики авторської пісні першої третини ХХІ ст. розглянемо відмінності двох революцій, які відбулись протягом останніх 20-ти років – Помаранчева революція (2004) та Євромайдан 2013 (Революція гідності):

1. Помаранчева революція була більш локальною і розгорталася насамперед у Києві та Харкові, у той час як до протестів Євромайдану були залучені всі українські міста;

2. протести 2004-го р. стосувалися проблем вільних і чесних президентських виборів. Євромайдан закликав до реформування всієї політичної системи країни;

3. 2004-го р. вимоги протестувальників були зосереджені на діяльності однієї особи – Віктора Ющенка. На нього покладали надії як на того, хто сприятиме позитивним змінам;

4. 2014-го р. протестувальники хотіли бачити більше "нових облич" у владі, вони закликали до повного перегляду основних політичних орієнтацій. Думка про те, що одна людина чи навіть невелика група осіб може внести значні зміни, на той час уже не мала значення, адже суспільство розуміло, що зміни починаються з них;

5. політичні представники еліти, які керували Україною 2013-го р., суттєво відрізнялися від першого покоління пострадянських адміністраторів, вихованих за радянських часів;

6. на Євромайдані виник широкий ідеологічний консенсус з-поміж представників різних соціальних груп щодо євроінтеграції України.

Наслідком стало те, що наприкінці 2013-го було сформовано передумови до руйнування антиукраїнської пропаганди, заснованої на радянських міфах і стереотипах. Норвезький культуролог Арве Гансен, який перебував у Києві під час революції 2014-го р., та професор Арктичного університету в Норвегії Андрій Рогачевський розповіли "Радіо Свобода" про своє дослідження. Андрій Рогачевський зазначає: *"Це фе-*

номен, на який ми з колегами звернули увагу після подій 2014 року. З'явилося багато нових пісень або пародій на старі пісні, які політично пов'язані з подіями дня. Накопичувався матеріал, який ми вирішили осмислити й узагальнити" (Волчек 2019).

Своєю чергою Арве Гансен фіксує: *"Культура на Майдані була важлива для революції. Люди приїхали з усієї країни, говорили на різних мовах. Недостатньо просто мати спільну мету, їм потрібно було створити єдність на Майдані. Я хотів дослідити саме музику, дізнатися, яку роль вона зіграла. Там було багато різних локацій: на Майдані грали свою музику, політики грали свою музику, яка відрізнялася від музики не-політичних учасників протесту. І в "антимайдану" була своя музика, і в інтернеті теж своя. Ми індексували п'ять етапів музики революції. Спочатку музика була досить веселою і позитивною, дуже схожою на музику Помаранчевої революції. Потім вона стала більш агресивною, потім скорботною. Ми намагалися знайти одну пісню, яка найбільше передавала зміст і дух кожного етапу"* (Волчек, 2019).

У подіях Революції гідності брали участь барди й виконавці авторської пісні, з-поміж яких Ольга Богомолець, Тарас Компаніченко, Тарас Чубай, Марія Бурмака (переможниця фестивалю "Оберіг–89" і володарка другої премії "Червоної Руті–89" у номінації "Авторська пісня", де транслювала трагічні події Революції гідності у творі "Він іде по воді"), Едуард Приступа (Діля).

Також можна виокремити Андрія Панчишина, який виконував твір "Горіла бочка" – сатиричну варіацію української народної пісні. У цьому випадку говоримо про явище співаної поезії, адже мелодія твору народна; Володимира Шинкарука, який виконав "Небесну сотню"; Сергія Цушка, який демонстрував пісню "Зустріч із Севастополем" (реакція на анексію Криму); Лесю Горову, яка була учасницею "Червоної Руті–89" і презентувала учасникам Майдану авторську пісню "Наша Революція"; Анатолія Рибіна, який є вихідцем зі східноукраїнського регіону, що не залишився осторонь подій, виконуючи сатирично-викривальну авторську пісню "Триголовий горбоконик"; Вікторію Русич, яка заспівала пісню "Сину мій"; Лесю Рой, яка продемонструвала свій авторський "Беркут"; Ярослава Виджака з піснею "Повертайся"; Віктора Морозова та інших виконавців авторської пісні, чії постаті відомі вузькому колу слухачів.

Доречно звернути увагу саме на останній приклад, адже цикл пісень-хронік "Реффолюція" створено у форматі онлайн-проекту. Цей музичний альбом містить 52 твори, що є хронікою подій Євромайдану.

Більшість текстів до пісень належать авторству Андрія Панчишина, крім (1,19) Костя Москальця; (18, 33, 36, 51, 52) Юрія Винничука; (13) Івана Франка тощо. Музика Віктора Морозова (2–4, 8–10, 13, 17–18, 29, 31, 33, 35–36, 41, 48, 50–52); Костя Москальця (1, 19); народна (5, 15–16, 20–21, 24, 26, 28, 30, 34, 39–40, 42–43, 46–47); Льови й Шури Бі-2 (6); Владіміра Шаїнського (7); Руже де Ліля (11); Пола Маккартні (12); Оскара Сандлера (14); П'єра Дегейтера (22); Руслана Квінти (23); Анатолія Лепіна (25); Володимира Івасюка (27); Александра Зацепіна (32); Левка Лепкого (37); Григорія Вірьовки (38); Ніно Роти (44); Александри Пахмутової (45); Михайла Вербицького (49); невідомого одеського біндюжника (49) тощо (Віктор Морозов і MO Productions).

Виконання: Віктор Морозов – вокал, гітара, запис і зведення у "Студії Лева", Львів, Україна (1, 19); звуко-режисер – Олег Мишловський у МД Студії, Львів, Украї-

на (51–52); звукорежисер – Маркіян Дрібнюк; решта пісень записані Віктором Морозовим у домашніх умовах (Вашингтон, США; Торонто, Канада) за допомогою музичної програми "Cubase 4" (Віктор Морозов і MO Productions).

Хроніки Євромайдану – це період, який був вирішальним для визначення політичної, соціальної та культурної ідентичності України. У цей час формувалася нова українська ідентичність і національна свідомість. Також було створено велику кількість пісень та музичних відео, у яких було відображено ідеали та герої революційного руху.

Авторські пісні, створені під час Євромайдану, мають велике значення для розуміння культурної ідентичності й соціального контексту українського суспільства. Такі пісні, як цикл хронік "Рефоліція" та інші, стали символами боротьби за свободу, незалежність України й музично-історичною антологією українського національно-визвольного руху. Окрім значення пісень для культурної та соціальної ідентифікації, українські авторські пісні Євромайдану, зокрема й цикл "Рефоліція", також мають важливе значення в утвердженні української музичної традиції й культури у світовому контексті. Це стало підтвердженням того, що українська культура – важливий елемент світового культурного різноманіття.

Творців авторської пісні вважають важливими очевидцями та учасниками культурних подій на Майдані. Авторські пісні Євромайдану стали важливим елементом світової музичної культури й міжнародним явищем загалом. Боротьба України за незалежність та європейський вектор розвитку, яка змусила народ піднятися на захист своїх прав і свобод, виявилася світовим соціокультурним явищем. Таким чином, авторські пісні Євромайдану відіграли важливу роль у формуванні свідомості українців і допомогли виграти боротьбу за свободу і демократію.

Основні риси цього циклу авторської пісні:

1. Реактивність, наявність емоційного відгуку на соціальний запит, який висловлює одна особа, але акумулює він у собі загальний емоційний посыл більшості українського середовища.

2. Співпраця колективу авторів, які здійснювали роботу над циклом дистанційно (це можна вважати підготовчим етапом для подальшої онлайн-інтеграції жанру під час пандемії коронавірусу).

3. Наявність полістилістики та інтерпретації української народної пісенності в контексті проблематики авторського сьогодення (пісні "Допа й Гепа", "Шахтарочка" та ін.).

Отже, розглянувши цикл "Рефоліція", пісні Євромайдану можна класифікувати у такий спосіб:

1. **авторські пісні як реакція на конкретні події** – визначення чорного та білого, формулювання соціальних трансформацій (позитивних і негативних) з огляду на важливі події, концентрація в одній особі загального емоційного відгуку на події ("Марсельєза на Майдані", "Армія світла", "Майже Тичина", "На Майдані або майже Тичина-2", "Войовничка", "Рученьки-ніженьки", "Інтернаціонал", "Новогоднее обращение с вольного Майдана к русскому народу", "Мар'їнський парк", "Бочка", "Було колись літо", "Пуца");

2. **автентична авторська пісня** – узагальнення певних наративів й утворення образу ворога, який провадить деструктивні дії стосовно певного соціального середовища ("Парад", "Диктатор", "Зоопарк", "Беркут", "Жито", "Война", "Пси напились крові", "Калина", "Сухая верба", "На коня", "Іхав козак", "Гришко", "Прощальна",

"Хабар (Маленька мрія)", "Вирій", "Била мене мати", "Намордники", "Панда", "Му-му", "Йолка", "Ми – Вікторіюгенд");

3. **політично-сатиричні авторські пісні** – твори, створені передусім, щоб викликати позитивний настрій у протестно налаштованому соціумі через висміювання провладних осіб, але крім цього, ці праці містять і соціально-викривальний зміст, як-то: "Золотий унітаз", "Лист межигірському султану від козаків із Майдану", "Частушки для Вітюшки", "Ой, чий то джип стоїть", "Танець", "Пісенька", "Троє поросят", "Криниченька", "З пеньки", "Червона бімба", "Допа й Гепа", "Шахтарочка", "Сплять ворони (колискова)" тощо;

4. **твори з лірико-драматичним контекстом** – присвяти загиблим і тяжкопораненим учасникам подій Євромайдану або твори ліричного характеру ("Молитва", "Алілуя", "Різдво на Майдані", "Миколай на барикадах", "Іхній гімн").

Період Євромайдану можна схарактеризувати як національний ренесанс – під час цього етапу нація виборює свою незалежність, відновлює національну культуру та мистецтво. Церква та інші національні інститути знову починають використовувати державну мову, що своєю чергою сприяє розвитку національної свідомості. Постреволюційний період можна визначити як етап культурної революції, який характеризується відродженням національної свідомості. Створюються культурні й національні інституції для захисту та розвитку регіональних центрів культури та мистецтва.

Початок збройної агресії Російської федерації на сході України загострив проблему захисту української культури та значно вплинув на перебіг творчого процесу й актуалізацію авторської пісні. Це був період, коли українське суспільство почало розуміти важливість об'єднання та підтримки один одного в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність.

Значну роль у національному культурному відродженні відіграли українські митці, зокрема й барди, які стали голосом народу та виявили потужну підтримку військових і добровольців, що захищали країну на сході. Вони створили велику кількість пісенних творів, у яких відображено болісну тему війни та втрат.

Ці події привели до того, що українці стали більш свідомими щодо своєї національної ідентичності та важливості культурної спадщини. Також стало очевидним, наскільки важливою є підтримка культурного життя й культурної індустрії для збереження національної ідентичності.

Аналіз бардівських пісень періоду від початку збройного конфлікту на сході України до початку повномасштабної війни дозволяє виявити специфіку окремих напрямів, подібних до типології пісень Революції гідності.

1. **Авторські пісні як реакція на конкретні події** – визначення чорного та білого, визначення соціальних трансформацій (позитивних і негативних) з огляду на важливі події, концентрація в одній особі загального емоційного відгуку на події – "Сльози матері" (Іван Стратієнко), "Пепел" (Юрій Сусло), "Де був ти?" (Позивний Алькор), "Україна – це ми" (Андрій Касенюк), "Повернутись живим" (гурт "Мрії Марії"), "Добровольці Божої Чоти", "Вогонь запеклих не пече" (Олексій Бик), "Це війна" (Олександр Смик), "Волноваха" (Сергій Бойко), "Кіборг" (Леся та Анатолій Падалки) та ін.

2. **Автентична авторська пісня** – узагальнення певних наративів і формування образу ворога, який вчиняє деструктивні дії щодо певного соціального

середовища – "Сепаратюга" (Богдан Ковальчин), "Арта" (Пирятин), "Комарик" ("Поховали москаля край дороги") – інтерпретація української народної пісні, "Я сьогодні в поле чистом застрелил сепаратиста" (в цьому випадку дискусійним є питання мови, твір стилістично близький до російської авторської пісні), "Лист на Донбас" (Ігор Жук).

3. **Теори з лірико-драматичним контекстом** – присвяти загинлим і тяжкопораненим учасникам війни на сході України або твори ліричного характеру: "Не сумуй" (Володимир Пуляєв), "Ми йдемо із Карпатського краю" (Кулі), "Межа" (Олександр Смик), "Два янголи" (Ігор Жук), "Пелека над Донецьком" (Вячеслав Купрієнко), "Героєм став навіки українським" (група "254").

Авторські пісні періоду Революції гідності виконують важливу функцію у висловлюванні підтримки масових протестів проти корупції й авторитарних тенденцій у владі. Барди в цей період підтримували дух спільноти, були проти насильства та репресій з боку влади, виражали солідарність із протестувальниками.

Дискусія і висновки

Отже, простежуємо збереження типологічних рис авторської пісні, дотичної до подій війни на сході України. Проте зазначимо тенденцію до зменшення кількості пісень сатиричного змісту. Події війни на сході України вписують авторську пісню в нові соціальні реалії. Тематика пісень актуалізує воєнний і гуманітарний контекст. Тому пісні, пов'язані з періодом війни, попри спрямування на висловлення горя, втрат і страждань, акумулюють підтримку українських військових та критику ворогів України. У цьому випадку важливим є зміст автентичних авторських пісень, де барди звертають увагу соціуму на те, що ворог – саме зовнішній.

Yulia SLIPCHENKO, PhD Student
ORCID ID: 0000-0002-7372-8313
e-mail: panislipchenko@gmail.com
Kyiv National University University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

"AUTHOR'S SONG" OF THE PERIOD OF THE "REVOLUTION OF DIGNITY" AND THE WAR IN THE EAST OF UKRAINE

The "author's songs" reflect the mood and emotions of Ukrainians during the "Revolution of Dignity" and the war in the East of Ukraine. These songs are important as a cultural phenomenon in the history of Ukraine, which demonstrates the feelings and thoughts of citizens through artistic expression. Moreover, they can serve as a source for understanding and analyzing the socio-political context of this period. On the other side, researchers can reveal the influence of these songs on society and the political process. The study of the author's songs can provide valuable conclusions about the role of art in developing civil society and various forms of struggle for freedom and justice that are especially important in the current context of national resistance.

The purpose of the study is to analyze the Ukrainian "author's songs" of the period the "Revolution of Dignity" and the War in the East of Ukraine via their impact on the socio-political context. Systemic, semiotic, comparative, and comparative-typological methods were used in the research.

Results. In the analyzed period of contemporary Ukrainian history, the "author's song" has provided support for the physical and moral mobilization of the Ukrainian people. Considering this, authors and performers of "author's songs" still maintain an important role in the cultural and political space. "Author's songs" reflect national traditions and cultural-historical memory, and provide the platform for the promotion of alternative public narratives to the authorities.

Conclusions. "Author's songs" as a way to reflect reactions to the current socio-political context not only changed the perception of this genre for mass culture consumers but at the same time caused a significant impact on the national consciousness, provided a new attitude to the concept of nationalism and national self-identification. It was facilitated by the creativity of the bards, who created new ways of interacting with a disappointed society. This interaction got political significance due to the resonance of national sentiments and individual attitudes to the events of the authors-performers.

Keywords: "author's song", bardic song, Revolution of Dignity, war, socio-political context.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Віктор Морозов і MO Productions. <http://www.victormorozov.com/ukr/reffolutioncredits.html>.

Волчек, Д. (2019). Війна пісень. Роль музики у протистоянні України і Росії. *Радіо Свобода*. 05 травня. <https://www.radiosvoboda.org/a/29922213.html>

Матійчин, І. (2021). Українська пісня як чинник національної самоідентифікації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_2/8.pdf.

Михайличенко, Н. (2016). Пісенний символ Революції Гідності. *Теле- та радіожурналістика*, (15). С. 238–245. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Tir_2016_15_36.pdf.

Мусієнко, Н. (2014). Мистецтво Майдану: Дослідження з соціокультурної антропології. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*, (10). С. 155–192. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Mist_2014_10_13.pdf.

REFERENCES

Viktor Morozov and MO Productions. <http://www.victormorozov.com/ukr/reffolutioncredits.html>.

Volchek, D. (2019). The of songs. The role of music in confrontation of Ukraine and Russia. *Radio Svoboda*. May, 5. <https://www.radiosvoboda.org/a/29922213.html>

Matiychyn, I. (2021). Ukrainian song as a factor of national self-identification. *Current issues of humanitarian sciences*. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_2/8.pdf.

Mykhailychenko, N. (2016). Song symbol of the Revolution of Dignity. *Television and radio journalism*, (15). P. 238–245. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Tir_2016_15_36.pdf.

Musienko, N. (2014). Art of the Maidan: Research in sociocultural anthropology. *MIST: Art, history, modernity, theory* (10). P. 155–192. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Mist_2014_10_13.pdf (access date 11/19/2023).

Отримано редакцією журналу / Received: 02.11.23

Прорецензовано / Revised: 20.11.23

Схвалено до друку / Accepted: 22.11.23